

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

Державний методичний центр навчальних закладів
культури і мистецтв України

КАМЕРНИЙ АНСАМБЛЬ

Програма
для вищих навчальних закладів
культури і мистецтв I–II рівнів акредитації

Спеціальність
“Музичне мистецтво”

Спеціалізація
“Оркестрові струнні інструменти”

Київ 2007

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

Державний методичний центр навчальних закладів
культури і мистецтв України

КАМЕРНИЙ АНСАМБЛЬ

Програма
для вищих навчальних закладів
культури і мистецтв I–II рівнів акредитації

Спеціальність
“Музичне мистецтво”

Спеціалізація
“Оркестрові струнні інструменти”

Київ 2007

Видання здійснено на замовлення Державного методичного центру навчальних закладів культури і мистецтв України

Всього – 216 годин.
Практичні – 120 годин.
Самостійні – 96 години.

КАМЕРНИЙ АНСАМБЛЬ

Програма для вищих навчальних закладів культури і мистецтв I–II рівнів акредитації. – Вінниця: НОВА КНИГА, 2007. – 12 с.

Укладач	О. Є. Моргуненко – викладач Херсонського музичного училища
Рецензенти:	В. М. Зав'ялов – старший викладач Миколаївського державного вищого музичного училища О. П. Єргієва – викладач Одеського училища мистецтв і культури ім. К. Ф. Данькевича
Редактор	Є. Д. Колесник
Відповідальний за випуск	А. І. Ткаченко

Навчальне видання

Формат 60×84/16. Папір офсетний. Друк ризографічний
Ум. друк. арк. 0,7. Наклад 100 прим.

ПП “НОВА КНИГА”

21029, м. Вінниця, вул. Квятека, 20;

Тел./факс: (0432) 52-34-82, 52-34-81

E-mail: zbut@novaknyha.com.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 2646 від 11.10.2006 р.

© Державний методичний центр навчальних закладів культури і мистецтв України, 2007

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна програма “Камерний ансамбль” зі спеціалізації “Оркестрові струнні інструменти” призначена для вищих навчальних закладів культури і мистецтв I–II рівнів акредитації.

Програму складено на основі освітньо-професійної програми підготовки молодшого спеціаліста, що відповідає державним стандартам вищої освіти.

Дисципліна “Камерний ансамбль” відповідно до навчального плану відноситься до комплексу дисциплін професійно-практичної підготовки.

Разом з “Квартетним класом”, “Камерним оркестром” та іншими вона забезпечує підготовку молодшого спеціаліста з кваліфікації “Артист оркестру (ансамблю)”.

Дисципліна включає 4 кредити, що складає 216 годин; з них практичних – 120 годин, самостійних – 96 години.

Програма розрахована на вивчення дисципліни протягом 4-х семестрів. Заняття практичні та самостійні.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

У комплексі навчальних дисциплін, які повинні формувати музиканта-професіонала, важливу роль відіграє камерний ансамбль. Клас ансамблю комплектується, як правило, із піаністів та студентів струнного відділу одного курсу. Якщо можливості навчального закладу дозволяють, краще формувати ансамблі зі студентами та концертмейстерами-викладачами для покращення якості виконання творів, кращого розкриття художнього задуму композитора та зосередження уваги викладача на роботі зі студентом. В окремих випадках можна залу-

чати студентів відділу духових та ударних інструментів. Добираючи склад учасників ансамблю, слід враховувати індивідуальні особливості кожного із студентів. У зв'язку з тим, що кількість студентів-піаністів перевищує кількість студентів струнного відділу, ансамблі можуть комплектуватись ілюстраторами-інструменталістами.

Репертуар камерного ансамблю складається з дуєтів, тріо та інших ансамблів.

Найбільш поширені види камерного ансамблю – це дуети: скрипка та фортепіано; віолончель та фортепіано; альт та фортепіано, з яких і рекомендовано починати набуття навичок ансамблевої гри.

Основою репертуару на початковому етапі роботи повинні бути твори композиторів-класиків. Цей репертуар особливо сприяє оволодінню різноманітними компонентами ансамблевої гри: вміння триматись в ансамблі, бачити важливість кожної партії, вміння визначити основний матеріал для передачі голосоведення від одного інструмента до іншого.

Однак такі твори, як сонати Л. В. Бетховена, деякі сонати В. А. Моцарта мають значні виконавські труднощі, тому пропонується вивчати їх тільки з кращими студентами старших курсів.

Спільне виховання в ансамблі вимагає однакового розуміння художнього образу. Але, щоб переконливо відтворити цей образ, треба знайти однакові (подібні) виконавські прийоми. Це повинно стати основним напрямком роботи викладача. Критеріями для оцінки ансамблістів повинні бути вимоги ритмічної узгодженості, динамічної рівноваги, артикуляційної єдності і фразування.

Великі труднощі в ансамблевій грі пов'язані з питанням ритмічної дисципліни. Ця проблема загострюється при зміні динаміки (*fi cresc.* – прискорення, *p* і *dim.* – уповільнення), ритмічного малюнку, при неточному витримуванні пауз або нот великої тривалості, при виконанні пунктирного ритму. Складними у цьому аспекті бувають місця із однаковим ритмічним малюнком у кількох партіях. Щоб зберегти єдиний рух, тут потрібне особливе взаєморозуміння. При різних ритмічних малюнках у партіях потрібно орієнтуватися на партію з найдрібнішими тривалостями, дуже важливим є вміння ансамблістів доручати одному з виконавців ауфтакт. Показ вступу повинен відповідати темпу, він

потрібен не лише на початку, а й після пауз, особливо фермат.

Питання динамічної врівноваженості є одним з найважливіших у роботі ансамблю. Йдеться про узгодженість сили звучності партій. Залежно від ролі та значення партії виникають різні “плани” виконання. Перший план – це основний, провідний матеріал, другий – супровідний. Однак не можна формально ділити партії на провідну і супровідну, адже в межах кожної з них виникають різноманітні градації. Слід пам'ятати також про те, що звучання усіх “планів” взаємно пов'язане і не можна допускати розриву в силі їх звучності.

Обов'язкова умова для всіх учасників ансамблевого виконавства – єдність фразування. Ця єдність повинна зберігатися не тільки при паралельному проведенні одного матеріалу, але й при розсередженому за часом у творі повторенні музичної думки.

Слід звернути увагу також на узгодженість штрихів між струнними інструментами і фортепіано.

Камерні ансамблі слід включати у програми відкритих концертів. Необхідно також організовувати звітні концерти класів камерного ансамблю.

ФОРМИ КОНТРОЛЮ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ

За період навчання у класі камерного ансамблю студенти спеціалізації фортепіано і струнно-смичкових інструментів повинні набути основних навичок ансамблевої гри, засвоїти твори композиторів різних епох і стилів. До річного індивідуального плану кожного студента повинно бути включено не менше 4–5 різнохарактерних творів (з урахуванням поступового ускладнення рівня творів).

Перевірка успішності здійснюється в кінці V та VII семестрів (академічні концерти) та в кінці VI семестру (іспит). В кінці VIII семестру – державний іспит, на який виносяться 1–2 частини циклічного твору.

“5” (відмінно) – програма відповідає вимогам курсу (або вище), виконана бездоганно з точки зору ансамблю, стилю, звучання, техніки.

“4” (добре) – програма відповідає вимогам курсу, зіграна якісно, але є деякі технічні або звукові ускладнення та недоліки.

“3” (задовільно) – відповідає вимогам курсу або трохи нижче, є технічний та стильовий брак, твір до кінця не вивчений.

“2” (незадовільно) – відповідає вимогам курсу, але текст не вивчений; не відповідає вимогам курсу.

Завершується курс камерного ансамблю державним іспитом, на якому виконується твір циклічної форми (перша або друга та третя частини).

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Дуже важливим моментом навчання в камерному ансамблі є розвиток у студентів навичок самостійного вивчення творів різної складності. Навчальним планом передбачені години для такої роботи. Для виховання зацікавленості у самостійному вивченні творів, студентам слід доручати самостійно вивчити та довести до закінченості неважкий для них твір. Як правило, цей твір повинен бути легшим за той, який вони вивчають за програмою курсу.

Перевірку самостійної роботи студентів слід проводити систематично 1–2 рази на рік, включаючи твори до програми виступів на контрольних прослуховуваннях, або проводити концерти серед студентів класу викладача.

Твори для самостійного вивчення студентів слід добирати з репертуарного списку цієї програми (VI розділ) з урахуванням здібностей, рівня підготовки, бажань студентів. За складністю можна добирати твори на курс нижче.

Викладач повинен зробити на занятті зі студентами аналіз форми твору, виконавських, технічних труднощів, допомогти у підборі цікавого художнього матеріалу.

Репертуар використовується для самостійно вивчених творів за навчальною програмою, але з пониженою складністю.

РЕКОМЕНДОВАНИЙ РЕПЕРТУАРНИЙ СПИСОК

III курс

Сонати для скрипки та фортепіано

Аляб'єв О.	Соната
Барток Б.	Сонатина
Бах Й. С.	Соната соль мінор Соната Ля мажор
Вебер К.	Сонати №№ 1–6
Гайдн Й.	Сонати
Гріг Е.	Соната № 1 Фа мажор, чч. I, II
Дворжак А.	Сонатина
Моцарт В.	Сонати мі мінор, К.304, Соль мажор К.301, Фа мажор К.547, Ля мажор К.305 Дитячі сонати К.6 – К.9 “Романтичні” сонати К.55 – К.61
Раков М.	Сонатина Ре мажор, ля мінор, соль мінор Сонати для 2-х скрипок та фортепіано
Гендель Г.	Тріо-сонати
Кореллі А.	Тріо-сонати
Перселл Г.	Тріо-сонати
Гайдн Й.	Сонати №№ 1–6

Сонати для альту та фортепіано

Бах Ф. Е.	Соната Ре мажор
Вангал Я.	Соната
Гендель- Борисовський О.	Соната ч. I
Мендельсон М.	Соната до мінор, ч. I
Перселл Г.	Сюїта
Степанова В.	Соната ч. I

Сонати для віолончелі та фортепіано

Базелер П.	Французька сюїта
------------	------------------

Барвинський В.	Соната
Бетховен Л.	Тема з варіаціями, тв. 3
Боккеріні Л.	Соната Соль мажор
Вебер К.	Соната До мажор
Гедіке О.	Соната ч. I
Гречанінов В.	Соната
Моцарт В.	Соната Сі-бемоль мажор (обробка сонати для фагота та віолончелі К.292)
Скарлатті О.	Соната
Фільцман О.	Соната
Шаронов В.	Соната

*Тріо, квартети та інші великі ансамблі
для струнних інструментів та фортепіано*

Аляб'єв О.	Тріо (незакінчене)
Гайдн Й.	Тріо № 7 Соль мажор, № 12 До мажор
Кадоша П.	Тріо
Людкевич С.	Тріо
Моцарт В.	Тріо Сі-бемоль мажор К.502
Штогаренко О.	Молодіжне тріо

Змішані ансамблі

Бах Й. С.	Соната для скрипки, флейти, фортепіано
Бах Ф. Е.	Шість сонат для кларнета, фагота, клавесина
Моцарт В.	Тріо для кларнета, альту, фортепіано Мі-бемоль мажор, К.498

IV курс

Сонати для скрипки та фортепіано

Бабарджанян А.	Соната ч. I
Баташов К.	Сонатина
Бах Й. С.	Сонати сі мінор, Мі мажор Соната для 2-х скрипок

Бетховен Л.	Сонати: № 1 № 2 № 4 № 5, ч. I № 7, ч. I № 8, чч. I, II
Брамс Й.	Соната № 2 Ля мажор, ч. I
Вайнберг М.	Соната до-мінор, ч. I
Гріг Е.	Сонати: № 1 Фа мажор № 2 ля мінор № 3 до мінор, ч. I
Дваріонас Б.	Соната-балада
Коляда М.	Сонати №№ 1, 11
Косенко В.	Соната
Левітін Ю.	Сонатина
Лятошинський Б.	Соната ч. I
Мартіну Б.	Сонатина
Мессіан О.	Тема з варіаціями
Метнер М.	Соната сі мінор, ч. I
Моцарт В.	Сонати: До мажор К.296 Мі-бемоль мажор К.481 Мі-бемоль мажор К.302 Ре мажор К.306 Сі-бемоль мажор К.378 Сі-бемоль мажор К.454 Соль мажор К.379
Мясковський М.	Соната фа мінор
Ніколаєв А.	Соната ч. I
Ніколаєв Л.	Соната соль-мінор, ч. I
Пуленк Ф.	Соната ч. I
Раков М.	Соната мі мінор
Рубінштейн А.	Соната мі мінор
Рутковський А.	Соната до мінор, тв. 5
Скорик М.	Соната ч. I
Танєєв С.	Соната ля мінор, ч. I
Тактакішвілі О.	Соната ля мінор

Франсе Ж.	Сонатина
Хачатурян А.	Соната ч. I
Хіндеміт П.	Соната Ін Е
Шнапер Б.	Соната
Шнітке А.	Сюїта у старовинному стилі Соната № 1, чч. 1, 2
Шимановський К.	Соната ч. 1
Шуберт Ф.	Дует Ля мажор, ч. 1
Шуман Р.	Соната ля мінор тв. 105, ч. 1

Сонати для альту з фортепіано

Брамс Й.	Соната фа мінор, ч. 1
Бунін Р.	Соната
Василенко С.	Соната
Кодаї З.	Соната
Козловський А.	Соната
Крюков М.	Соната
Мійо Д.	Соната № 1, чч. 1–3
Мясковський М.	Соната
Шебалін В.	Соната № 2
Шуберт Ф.	Соната-арпеджіон
Шуман Р.	Чотири антастичні п'єси для альту з фортепіано: Адажіо та Алєгро

Сонати для віолончелі з фортепіано

Бах Й. С.	Сонати: № 1, ч. 1 № 2, ч. 1
Бетховен Л.	Сонати: № 1, ч. 1 № 2, ч. 1
Брамс Й.	Соната мі мінор, ч. 1
Гріг Е.	Соната ля мінор, ч. 1
Кабалєвський Д.	Соната ч. 1
Карабіц І.	Соната
Капп Е.	Соната

Кодаї З.	Сонатина
Лало Е.	Соната
Мелікян Г.	Соната
Мендельсон Ф.	Сонати №№ 1, 2
Мясковський М.	Соната № 2
Прокоф'єв С.	Соната ч. 1
Сенс-Санс К.	Соната до мінор, ч. 1
Фрід Г.	Соната
Хачатурян К.	Соната чч. 1, 2
Шаверзашвілі А.	Соната
Шостакович Д.	Соната ч. 1
Бетховен Л.	Варіації на тему Моцарта з опери “Чарівна флейта”

*Тріо, квартети та інші великі ансамблі
для струнних інструментів для фортепіано*

Аренський А.	Тріо № 1, ч. 1
Бабарджанян А.	Тріо ч. 1
Бабасєв А.	Тріо
Бетховен Л.	Тріо №№ 1–3, 15, ч. 1
Брамс Й.	Тріо ля-мінор, ч. 1
Бібік В.	Тріо тв. 26
Вебер К.	Квартет Сі-бемоль мажор
Галінін Г.	Тріо
Денісов Е.	Тріо
Дворжак А.	Тріо “Думки” ч. 1
Мендельсон Ф.	Тріо ре мінор, ч. 1 Квартети до мінор, фа мінор
Моцарт В.	Тріо: Соль мажор К. 496 Мі мажор К. 542 Квартети соль мінор ч. 1 К. 478 Мі-бемоль мажор ч. 1 К. 493
Рахманінов С.	Елегійне тріо соль мінор
Ряєтє Я.	Тріо
Свіридов Г.	Тріо, чч. 1, 3, 4

- Сен-Санс К. Тріо Фа мажор
Шоберт Й. Квартет для 2-х скрипок, віолончелі, фортепіано
фа мінор тв. 7
Шостакович Д. Тріо № 1
Тріо мі мінор, чч. 3,4
Квінтет ч. 1
Шуберт Ф. Тріо № 1 Сі-бемоль мажор, ч. 1
“Фореллен” – квінтет, чч. 1, 2
Шуман Р. Тріо № 1 Фа мажор, ч. 1
Квартет тв. 47, ч. 1
Квінтет ч. 1

Змішані ансамблі

- Бетховен Л. Тріо Сі-бемоль мажор для кларнета, віолончелі та
фортепіано тв. 2
Брамс Й. Тріо для кларнета, віолончелі та фортепіано
Вебер К. Тріо для флейти, віолончелі та фортепіано
Глінка М. „Патетичне” тріо для кларнета, фагота та
фортепіано, чч. 3, 4
Моцарт В. Квінтет для гобоя, кларнета, валторни, фагота та
фортепіано
Ніколаєва Т. Тріо для флейти, альту та фортепіано
Танберг Е. Прелюдія та метаморфоза для скрипки, валторни та
фортепіано
Хачатурян А. Тріо для скрипки, кларнета та фортепіано
Шуман Р. П'єси для кларнета, альту та фортепіано